

Pećine, sestre ustaškog pukovnika. U konačnici, Lei je u to doba zadan i snažan osobni udarac jer joj je bio zabranjen ulaz u kazalište, što ju je vjerojatno pogodilo više od svega ostalog što se do tada već dogodilo.

I na kraju, u petom poglavlju, koje nosi naslov „Uoči tragedije: deportacija i smrt“ (60-62) obrađeni su posljednji dani Lee Deutsch i članova njezine obitelji. Unatoč svim pokušajima Lea je s majkom i bratom u noći s 2. na 3. svibnja 1943. deportirana u pravcu Auschwitza. Lea je umrla na putu do logora, a brat i majka po dolasku. Jedini je preživio otac, koji se još od 1942. skrivao na odjelu za zarazne bolesti u Bolnici Sestara milosrdnica.

Drugi dio knjige donosi „Bilješke“ (63-68), „Bibliografiju“ (69-70), „Popis ilustracija“ (71) i „O autorici“ (73). Uvidom u „Bilješke“ i „Bibliografiju“ vidljivo je kako se autorica u izradi knjige koristila različitim izvorima i literaturom što potvrđuje kvalitetu napravljenog rada. Pri tome je uz dostupno gradivo i literaturu autorica stavila važan naglasak na periodiku. Naime, u radu je koristila 18 različitih tiskovina koje su izlazile u Hrvatskoj, Srbiji i Austriji tijekom razdoblja međuraća i početkom rata. Uz to, velika vrijednost ove knjige je i bogata ilustrativna opremljenost. Autorica se koristila različitim slikovnim materijalom iz privatnih i javnih zbirki te novina. U konačnici, na posljednje četiri stranice knjige, autorica donosi i reprodukciju već spomenutog pisma koje je Lea Deutsch uputila ustaškim vlastima.

Budući da je knjiga nedavno izišla iz tiska, tek treba vidjeti kakav će odjek imati u javnosti. Knjiga je imala predstavljanje i na ovogodišnjem Kliofestu, 13. svibnja 2021., a predstavljali su je Damir Agičić, Martina Bitunjac, Renata Jambrešić Kirin, Snježana Koren i Boris Senker.

Marko Kolić

Prilog proučavanju povijesti romske manjinske zajednice za vrijeme Drugoga svjetskog rata

The Roma Holocaust in Eastern Europe I: Hungary and Romania (ur. Attila Landauer), Budapest: „Eötvös József“ Gypsy – Hungarian Pedagogy Association, 2019, 200 str.

Prije više od 82 godine započeo je Drugi svjetski rat u Europi, za vrijeme kojeg je nad romskom manjinskom zajednicom u nekim europskim državama počinjen genocid. Nakon rata u većini europskih historiografija nije se sustavno istraživala tematika stradanja Roma. Tako je prvo znanstveno djelo o povijesti stradanja Roma u nacističkoj Njemačkoj izdano tek oko dvadeset godina od završetka rata. U nekim europskim državama, poput Hrvatske, do danas nije izdano sintetično djelo o ovoj tematici. Ovaj proces znanstvene marginalizacije stradanja Roma u Drugom svjetskom ratu bio je odraz cjelokupne marginalne socioekonomske politike koje su europske države vodile prema Romima, koji su tada (a i danas) činili najbrojniju manjinsku zajednicu u Europi. Vlasti današnje Europske unije

unazad nekoliko desetljeća nastoje osmisliti (oblikovati) sustavnu integrativnu politiku prema romskoj manjini na njihovu području. U posljednjih nekoliko godina iste su vlasti unutar spomenute integrativne politike prema Romima posebice isticale potrebu obrazovanja Roma i borbu protiv anticiganizama¹. Zajedničko područje ovih krakova europske politike odnosilo se na pitanje integracije obrazovanja o genocidu nad Romima. U tom je kontekstu Europski parlament u travnju 2015. donio „Rezoluciju povodom Međunarodnog dana Roma – rasna netrpeljivost prema Romima u Europi i priznanje na razini EU-a dana sjećanja na genocid nad Romima u Drugom svjetskom ratu“ (dalje: „Rezolucija“). Ovim dokumentom nastojalo se integrirati Rome kao „najveću europsku etničku manjinu“ i njihov kulturni identitet kao dio „europske kulture i vrijednosti“. Zatim se pitanje nacističkog genocida nad Romima smatralo „zanemarenim“ u obrazovanju, zbog čega se pozivaju države članice da priznaju genocid i pritom ovu tematiku integriraju u obrazovani sustav te ga sustavno komemoriraju. Cilj takve politike predstavljalo bi značajan napredak u borbi protiv rasne netrpeljivosti prema Romima te bi se time „doprinijelo općem znanju o romskoj povijesti u Europi“. Ovo nije bilo posljednji takav dokument vezan uz pitanje odnosa prema romskom genocidu. Europski parlament je u listopadu 2017. donio „Rezoluciju Europskog parlamenta od 25. listopada 2017. o aspektima temeljnih prava u integraciji Roma u EU-u: borba protiv anticiganizma (2017/2038(INI))“ u kojoj se ponovno pozivaju države članice na komemoriranje romskih žrtava Drugoga svjetskog rata, sprečavanje i kažnjavanje onih koji niječu genocid (u samom tekstu spominje se i termin „holokaust nad Romima“) te se poziva na podizanje svijesti o genocidu kao obliku anticiganizma. Imajući navedeno na umu, može se zaključiti kako postoji određena razina političke potpore u promicanju istraživanja romske povijesti, posebice u vezi s njihovim stradanjem za vrijeme Drugoga svjetskog rata. Iz tih razloga potrebno je pridavati posebnu pozornost svakom novom znanstvenom djelu ove tematike.

Jedno od najnovijih djela objavljenih o ovoj tematici jest zbornik radova naslovljen *The Roma Holocaust in Eastern Europe I: Hungary and Romania*, koji je uredio Attila Landauer. Djelo je 2019. u Budimpešti objavio „Eötvös József“ Gypsy – Hungarian Pedagogy Association. Opseg je djela 200 stranica. Zbornik je pisan na engleskom i mađarskom jeziku.

Uvodni dio Zbornika čine uvodne riječi ili predgovori četvorice predstavnika organizatora i lokalnih mađarskih vlasti. U prvom predgovoru (7-13) István Gábor Molnár pozdravio je sudionike skupa kao predsjednik „Eötvös József“ Gypsy – Hungarian Pedagogy Association [Cigansko-mađarskog pedagoškog udruženja „Eötvös József“]. Naveo je kako organizirana *International conference and commemoration-program of the 74th anniversary of the Romani Holocaust* [Međunarodna konferencija i komemoracijski program 74. godišnjice holokausta nad Romima] predstavlja završetak projekta „The empire of death – commemoration of the Eastern European Romani Holocaust“ [Carstvo smrti – komemoracija istočnoeuropskog holokausta nad Romima]. Gábor Molnár istaknuo je kako će ovo djelo pomoći u shvaćanju tragedije romskog naroda za vrijeme Drugoga svjetskog rata, s ciljem da se takvom spoznajom preveniraju slični događaji. Zatim je naveo kako se i danas malo zna o holokaustu nad Romima uslijed izostanka znanstvenih istraživanja,

¹ Hrvatske vlasti predlažu korištenje pojmom „antiromska diskriminacija“ kao alternativnim pojmom za „anticiganizam“ (*antigypsism*).

a to je posebice vidljivo u nemogućnosti utvrđivanja broja i identiteta romskih žrtava. U sljedećem uvodnom predgovoru Katalin Langer Victor, zamjenica državnog tajnika za socijalnu inkluziju Ministarstva ljudskih kapaciteta (15–21) pozvala je na potrebu održavanja kulture sjećanja na romske žrtve Drugoga svjetskog rata kao dijela mađarske nacionalne memorije. Posebno je istaknula potrebu obilježavanja otpora Roma u logoru Auschwitz od pokušaja njihove likvidacije u svibnju 1944. Katalin Langer Victor zatim je pozvala na prikupljanje svjedočenja o holokaustu nad Romima te njihovo znanstveno proučavanje. Szabolcs Molnár je u predgovoru (23-28) u ime načelnika budimpeštanske općine Újpest pozdravio sudionike skupa i organizatore. Naveo je kako su općinske vlasti 2006. odredile 11. srpnja kao Spomen-dan na romske žrtve. Zatim su iste općinske vlasti podržale projekt „Stolpersteins“, kojim su postavljene bakrene pločice s imenima romskih žrtava ispred mjesta gdje su one živjele za vrijeme rata. U posljednjem predgovoru Barna Pál Zsigmond (29-35) istaknuo je multikulturalnost općine Újpest u kojoj živi znatan broj Roma. Zatim je opisao sadašnju politiku mađarskih vlasti i Europske unije prema Romima unutar koje se nastoji očuvati njihov etnički identitet.

Autor je prvog rada u zborniku László Karsai radom „From the Roma Holocaust to the Porajmos, in the light of the latest specialist literature“ [Od holokausta Roma do Porajmosa, u svjetlu najnovije stručne literature] (37-79). Karsai započinje radom osvrtom na odnos mađarske historiografije prema tematici stradanja Roma u Drugom svjetskom ratu u posljednjih dvadeset i pet godina. Autor tako navodi kako je postojao manjak znanstvenog interesa za proučavanje ove tematike, da bi se u posljednjih nekoliko godina smatrala „ekstremno osjetljivim pitanjem“ (38). Jedno od značajnih polemičkih pitanja vezanih za temu stradanja Roma jest pitanje kako definirati odnos nacističkih vlasti prema Romima. Dio povjesničara smatra da su nacisti prema Romima vodili politiku „konačnog rješenja“, dok drugi povjesničari, poput Guentera Lewyja, niječu da su nacisti prema Romima vodili rasnu politiku istrebljenja. Zatim autor otvara pitanje likvidacije romskog dijela logora u Auschwitzu 1944, nastojeći objasniti kako je do likvidacije logora došlo uslijed izbijanja zaraznih bolesti zbog prenapučenosti logora. Karsai navodi rad Henryja Friedlandera o nacističkom istrebljenju Roma, objavljen 1951. u časopisu *Jewish Frontier*, kao prvi rad o Romima kao nacističkim žrtvama. Autor zatim navodi Simona Wiesenthala kao sljedeću značajnu osobu koja je isticala kako su i Romi žrtve nacističke politike. Iako postoje međunarodni znanstveni prilozi o stradanju Roma u Francuskoj, Rumunjskoj, Hrvatskoj, Čehoslovačkoj, Estoniji i Litvi, Karsai i dalje smatra kako ova tematika nije dovoljno istražena. I dalje na ovom znanstvenom području postoje različita mišljenja o brojnim pitanjima poput onoga može li se Holokaust Židova usporediti s Porajmosom Roma ili jesu li nacisti osmislili poseban plan istrebljenja za Rome i je li takav plan zamišljen na paneuropskoj razini. Tako su suprotstavljena mišljenja znanstvenika Sybil Milton, Iana Hancocka, Jamesa i Brende Lutz, koji pozitivno odgovaraju na navedena pitanja, nasuprot mišljenju povjesničara Yehude Bauera, Michaela Zimmermanna i Guentera Lewyja, koji zagovaraju negativan odgovor na navedena pitanja. Autor se u ovom slučaju svrstao na stranu „negacionista“, navodeći posebnost (jedinственost i specifičnost) židovskog Holokausta i nepostojanje posebnog nacističkog plana istrebljenja Roma, no smatra kako su Romi bili rasno progonjeni. U objašnjenju ovakvih teza Karsai drži kako se nacisti u nekim europskim državama poput Francuske, Belgije, Mađarske i Rumunjske nisu „bavili“ Romima. Ova je teza nedovoljno obrazložena, imajući u vidu kako su Romi bili progonjeni u Rumunjskoj (masovnim deportacijama Roma u Transistriju), Mađarsku (sustavan pro-

gon Roma započeo je krajem 1944., dolaskom profašističke stranke Strelastih križeva na vlast), Francusku (sustavno interniranje Roma) i sl. Nadalje, Karsai nastavlja propitujući nacistički progon Roma, posebice u kontekstu pitanja rasnog identificiranja u nacističkoj Njemačkoj i u drugim europskim državama. Tako je postojala razlika u rasnom poimanju položaja Roma u nacističkoj Njemačkoj (npr. bili su zabranjeni romsko-arijevski brakovi) u odnosu prema Mađarskoj (npr. brakovi između Mađara i Roma nisu bili zabranjeni). Zanimljiv je njegov osvrt i na pitanje odnosa nacističkih vlasti prema nomadskim Romima, koje se smatralo „špijunima“, a takva percepcija temeljila se na višestoljetnoj negativnoj percepciji Roma. Autor nadalje analizira pitanje deportacija Roma i Sinta u nacističke logore poput Auschwitza, za koji se točan broj i dalje ne može ustanoviti. Zatim se osvrće na stradanja Roma u određenim zemljama poput Francuske, Srbije (npr. spominje ubijanje Roma kao oblik nacističke odmazde za partizansko djelovanje), Rumunjske (spominje deportaciju 26 000 Roma u Transistriju), Hrvatske (spominje samo kako je ubijeno oko 25 000 Roma), Bugarske (spominje kako Romi nisu bili progonjeni, uključujući i okupirana područja Makedonije) i Grčke (spominje kako se nacističke vlasti nisu zabrinjavale oko Roma), a znatan prostor posvećuje okupiranim područjima Sovjetskog Saveza (spominje masovne zločine nad Romima koje su počinile *Einsatzgruppen* zajedno sa kolaboracionističkim snagama te pitanju Roma na Krimu). Karsai se zatim osvrće na pitanje suđenja u Nürnbergu od strane Međunarodnog vojnog suda, koji se pitanjem stradanja Roma nije posebno bavio. Na ovo se nadovezuje i pitanje suđenja za nacističke zločine nad Romima, za koje su zapadnonjemački sudovi nakon rata smatrali sve do 1960-ih kako nisu bili rasno utemeljeni. Tu je i pitanje izostanka komemoracija romskih žrtava, što je posebno vidljivo na primjeru logora Lety i Auschwitz. Na kraju rada autor je pisao o stradanju Roma u Mađarskoj, navodeći kako su vlasti prije rata provodile racije nad Romima. Krajem kolovoza 1944. mađarske vlasti donose prvu ratnu odredbu o Romima, određujući stvaranje romskih vojnih radnih četa. U listopadu i studenome 1944. provode se masovne racije i deportacije Roma u logore. Karsai smatra da je za vrijeme rata u Mađarskoj bilo ubijeno do 2000 Roma.

Autor je sljedećeg rada naslovljenog „Mass execution of Romas at Lake Grábler in 1945“ (81-114) József Harmat. Analizira masovan zločin iz veljače 1945. nad stotinu smaknutih Roma u blizini mjesta Várpalota, kod jezera Grábler. Počinitelji ovih zločina bili su pripadnici profašističke stranke Strelastih križeva i žandarmerije. Dvoje Roma uspjelo je preživjeti ovaj zločin. Harmat u kritičkom osvrtu prema postojećim sačuvanim arhivskim dokumentima i nedovoljno jasnim (preciznim) usmenim svjedočanstvima nastoji historiografski analizirati ovaj slučaj. Započinje kontekstualiziranjem pozadine u kojoj se odvio masovan zločin nad Romima. Tako navodi kako je taj zločin počinjen dolaskom Strelastih križeva na vlast u Mađarskoj (sredinom listopada 1944) te u blizini mađarsko/njemačko-sovjetske bojišnice. Harmat spominje „Odredbu“ mađarskog Ministarstva unutarnjih poslova početkom veljače 1945, kojom se određuje internacija svih Roma u tranzicijske internacijske logore i njihovo korištenje za javne radove. Kolateralna žrtva ovih sukoba bili su Romi na području Székesfehérvára (hrv. Stolni Biograd). Prvi pokušaj njihova likvidiranja bio je na samom kraju siječnja 1945, no od toga su mađarske vlasti odustale uslijed jakog sovjetskog bombardiranja tog područja. U sljedećim danima mađarske vlasti uspjele su internirati više od stotinu Roma s područja Székesfehérvára i Várpalota. Uhvaćenim Romima mađarske su vlasti priopćile kako moraju iskopati bedem. No, nakon što su Romi iskopali jarak za bedem, ubijeni su i onamo bačeni. Harmat se u istraživanju

ovog slučaja koristio usmenim svjedočanstvima, dokumentima sa suđenja počiniteljima ovog zločina. Na temelju analize tih izvora pretpostavlja kako je do masovne likvidacije Roma došlo zbog shvaćanja o potrebi „čišćenja terena od nepouzdatih pojedinaca“ u skladu sa spomenutom „Odredbom“ Ministarstva unutarnjih poslova iz veljače 1945. Zatim se Rome optuživalo da su pljačkali lokalno stanovništvo za vrijeme kratkotrajne sovjetske okupacije i pomagali sovjetskoj vojsci u silovanju tamošnjih žena. Na kraju rada autor je nastojao rekonstruirati kronološkim slijedom kako su se u javnosti pojavljivali podaci o ovom masovnom zločinu nad Romima te pritom donosi popis ubijenih Roma i popis počinitelja zločina. Mađarske (lokalne) su vlasti tek 2006. podignule spomenik romskim žrtvama, iako su za njegovo podizanje i komemoriranje postojale inicijative ubrzo nakon završetka Drugoga svjetskog rata.

Attila Landauer napisao je rad naslovljen „The Holocaust of the Hungarian Roma – facts and new data“ (115-170). Započinje teom kako je povijest Roma na širem karpatskom području zanemarena, i to posebice u odnosu na obrazovanje. Takvu tezu nastoji dokazati primjerom Dávida Belényesija Graussera, koji je krajem 17. stoljeća pohađao *College of the Reformed Church* u Nagyenyedu. Ono što ga izdvaja jest njegovo romsko podrijetlo, a kasnije je postao kalvinistički svećenik. Slijedeći njegov primjer, Landauer ističe kako se mnoge intelektualce romskog podrijetla nakon stjecanja određenog obrazovanja više nije identificiralo kao Rome. Zatim autor prelazi na analizu položaja Roma u mađarskom društvu od kraja 19. stoljeća, a pritom posebno ističe pitanje odnosa vlasti prema nomadskim („lutajućim“) Romima. Tako su ih mađarske vlasti nastojale sustavno popisivati, no u tome nisu uspijevale zbog problema u njihovoj identifikaciji. Zatim su problemi bili u nedovoljnoj zakonskoj regulativi. Prema Romima su se tako primjenjivali zakoni doneseni za vrijeme Prvoga svjetskog rata i u međuratno razdoblje (1928, 1938), koji su posebno bili restriktivni prema nomadskim Romima i propisivali kontrolu nad njima (npr. vođenjem baze otisaka prstiju Roma). Autor zaključuje kako su tako mađarske vlasti bile usmjerene ponajprije na nomadske Rome, a ne na cijelu romsku manjinsku zajednicu. Landauer zatim nastoji prikazati složenost položaja Roma u mađarskome međuratnom društvu. Tako navodi primjer Józsefa Dule, istaknutog političara romskog podrijetla koji je 1920-ih vodio mađarsku nacionalističku organizaciju *Association of Hungarians in Action* [Organizacija Mađara u akciji], a zalagao se, između ostalog, i za antisemitsku politiku. Zatim opisuje život poznatog mađarskoga glazbenika Dezsőa Kosztolányija, koji je romskog podrijetla, te drugih istaknutih Roma kao pripadnika mađarskog društva. Autor potom prelazi na analizu položaja Roma u Drugom svjetskom ratu u mađarskom društvu. Oko 200 000 Roma živjelo je početkom rata u Mađarskoj, čineći većinom najsiromašniji društveni sloj. Landauer se osvrće na pitanje deportacije mađarskih Roma u logor Auschwitz te pitanje deportacija Roma u druge logore. Oštriji progon Roma dogodio se dolaskom Ferenc Szálásija na vlast u Mađarsku u listopadu 1944, kada se događaju njihove deportacije u logore, posebice u logor Komoran i Dachau.

Posljednji rad u zborniku „The deportation of Romanian Roma to Transistria“ napisao je Daniel Grebeldinger (171-181), a analizira stradanje Roma u Rumunjskoj za vrijeme Drugoga svjetskog rata. Autor započinje rad analizom socioekonomskog položaja Roma nakon njihove emancipacije sredinom 19. stoljeća, nakon čega su Romi bili na margina ekonomskog života. Ion Antonescu smatrao je da se problem Roma mora riješiti, i to prisilnom deportacijom u Transistriju, gdje su oni trebali poslužiti kao radna snaga tamošnjim vlastima. U tom je kontekstu sredinom kolovoza 1942. započeta deportacija

između 25 000 i 30 000 Roma, posebice onih koji su održavali nomadski način života. Deportacije Roma odvijale su se u dugim pješačkim marševima, a većinom su bili naseľeni u istočnim dijelovima Transistrije, uz rijeku Bug. Romi su bili smješteni u prethodno iseljenim kućama tamošnjeg ukrajinskog stanovništva. Mogli su se slobodno kretati, uz pomni nadzor žandarmerije. Deportirano romsko stanovništvo oskudijevalo je u hrani i ogrjevu te je uslijed izbijanja zaraznih bolesti dio njih umirao. Navodi se brojka od 11 000 Roma koji su ondje umrli uslijed bolesti, hladnoće i gladi. Romi su bili oslobođeni 1944, dolaskom sovjetskih trupa i porazom rumunjske vojske, te su se preživjeli vratili kućama. Na kraju Zbornika nalazi se dio u kojem su objavljene fotografije sa znanstvenog skupa.

Zbornik radova *The Roma Holocaust in Eastern Europe I: Hungary and Romania* jedna je od onih znanstvenih publikacija nastalih kao reakcija akademske zajednice na pitanje nedovoljne znanstvene istraženosti povijesti Roma na određenom području. Objavljeni radovi većinom su usmjereni na analizu položaja Roma za vrijeme Drugoga svjetskog rata na mađarskom području, a tek se jedan od četiriju radova odnosi na njihovo stradanje u Rumunjskoj za vrijeme istoga rata. U ovom kontekstu upitan je sâm naslov Zbornika koji upućuje na područje istočne Europe jer je sama Mađarska teritorijalno i povijesno više bila usmjerena na srednju Europu. Svakako treba pozdraviti objavljivanje ove publikacije jer ona pridonosi boljem razumijevanju povijesti romske manjinske zajednice za vrijeme Drugoga svjetskog rata.

Danijel Vojak

Relationship between the Language and Identity of the Romance-Speaking Communities in South East Europe

The Romance-Speaking Balkans. Language and the Politics of Identity (Brill's Studies in Language, Cognition and Culture, vol. 29). Edited by Annemarie Sorescu-Marinković, Mihai Dragnea, Thede Kahl, Blagovest Njagulov, Donald L. Dyer & Angelo Costanzo. Leiden – Boston: Brill, 2021, pp. I–XIV + 1–260.

The new volume of Brill's Studies in Language, Cognition and Culture (vol. 29), *The Romance-Speaking Balkans*, is dedicated to the very complex question of language and the politics of identity. The editors are experts in their fields: Annemarie Sorescu-Marinković (Institute for Balkan Studies, Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade), Mihai Dragnea (University of South-Eastern Norway), Thede Kahl (Friedrich Schiller University in Jena, Germany), Blagovest Njagulov (Institute for Historical Studies in Sofia, Bulgarian Academy of Sciences), Donald L. Dyer (College of Liberal Arts at the University of Mississippi, USA) and Angelo Costanzo (Department of English, Bloomsburg University, USA). According to the one of the editors, the relationship between language and identity

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

53

BROJ 2

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

 FF press

ZAGREB 2021.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 53, broj 2

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Domagoj Tončinić

Glavna urednica / Editor-in-Chief

Inga Vilogorac Brčić

Izvršna urednica / Executive Editor

Kornelija Jurin Starčević

Uredništvo / Editorial Board

Jasmina Osterman (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Željko Holjevac (moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history),
Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz), Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Nade Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršni urednik za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Martin Previšić

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by

Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout

Marko Maraković

Lektura / Language editors

Samanta Paronić (hrvatski / Croatian)

Edward Bosnar (engleski / English)

Tisak / Printed by

Tiskara Zelina d.d., Sveti Ivan Zelina

Naklada / Issued

200 primjeraka / 200 copies

Ilustracija na naslovnici

Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*